

Dagsordens punkt 3:

Årsberetninger og regnskaper for 2017

FAGFORBUNDETS ÅRSBERETNING 2017

Virksomhetens art

Fagforbundet er det største fagforbundet i Norge, med 359 887 medlemmer pr. 31.12.17. 79,2 % av medlemmene er kvinner. Fagforbundet er tilsluttet Landsorganisasjonen i Norge (LO). Fagforbundet organiserer arbeidstakere i kommunale, fylkeskommunale, private og offentlige virksomheter og i sykehusene.

Fagforbundets oppgaver er å fremme og samordne medlemmenes faglige, økonomiske, yrkesfaglige, sosiale og kulturelle interesser. I en organisasjon som Fagforbundet vil og skal ambisjonene til enhver tid overstige mulighetene. Dette tilsier at hovedtilnærmingen må være en konsentrasjon om de viktigste oppgavene. I forbundets strategiplan for 2017 har hovedprioriteringene vært arbeidsliv, tariff og pensjon, offentlige tjenester i egenregi, verve, aktivisere og beholde, kommune- og regionreform, kompetanse og rekruttering og stortingsvalget og faglig-politisk arbeid. De viktigste endringene i kostnadene i 2017 er knyttet til økt ressursbruk til disse områdene, samt kostnader knyttet til landsmøtet og landskonferansene i yrkesseksjonene.

Konsernet består foruten Fagforbundet av Fagakademiet, Forbundshuset AS og Kommunekonsult AS. Fagakademiet er en av Norges største tilbydere av kurs, konferanser og studier til ansatte i kommunal og offentlig sektor, samt private tjenesteleverandører til offentlig sektor. Eiendomsselskapet Forbundshuset AS er knyttet til Fagforbundets behov for kontorlokaler. Kommunekonsult AS sin virksomhet var å tilby kommuner, fylkeskommuner, kommunale virksomheter og statlige foretak rådgivning knyttet til deres arbeid med utvikling, omstilling og effektivisering av sin virksomhet. I 2017 har det ikke vært virksomhet i Kommunekonsult AS. Fagforbundet er lokalisert med hovedkontor sentralt i Oslo og kompetansesentre i Skien, Stavanger, Bergen, Trondheim, Tromsø, Oslo og et kompetansesenter for østlandsfylkene i Oslo. Det er under etablering ett kompetansesenter for Agder. Datterselskapene Fagakademiet og Kommunekonsult AS er lokalisert i Oslo, mens Forbundshuset AS er lokalisert i Tromsø.

Fortsatt drift

Årsregnskapet er avlagt under forutsetningen om fortsatt drift. Forbundsstyret har vurdert finansiell stilling, resultatet for 2017 og konsernets planer fremover og mener at forutsetningen for fortsatt drift er til stede.

Arbeidsmiljø og personale

Fagforbundet har 366 ansatte pr 31.12.17, dette inkluderer heltidstillitsvalgte på nasjonalt nivå. For konsernet er antallet 387. Valgte ved fylkeskretsene kommer i tillegg til det oppgitte antallet.

Arbeidsmiljøutvalget har regelmessig avholdt møter i 2017. Samarbeidet med ansattes organisasjoner er konstruktivt.

I 2017 er det ingen rapporterte arbeidsuhell som har resultert i personskade.

Ved utgangen av 2017 var sykefraværet i Fagforbundet på 5,83 % fordelt på 7,08 % for kvinner og 3,31 % for menn. Sykefraværet har vært stabilt de siste årene. Enkelte enheter i forbundet har hatt et høyt sykefravær, og bør vies ekstra oppmerksomhet i 2018.

Fagforbundet har hatt og vil fortsette å ha stor oppmerksomhet på forebyggende arbeid for å redusere antall sykedager. Fagforbundet har en aktiv oppfølging av de sykemeldte og tilrettelegger arbeidsplassen der det er behov for dette.

Miljørappoterling

Fagforbundet forurensar ytre miljø i liten grad utenom i forbindelse med reisevirksomhet. Et viktig bidrag til redusert CO2 utslipp skjer gjennom at det i hvert enkelt tilfelle vurderes om møtet kan avvikles som en videokonferanse. Denne løsningen utvides slik at de blir enklere å delta på møte nesten overalt. Når det gjelder utenlandsreiser er de interne reglene slik at da skal det foreligge et vedtak i forbundsstyrets arbeidsutvalg.

I 2017 har varmegjenvinnerne på alle ventilasjonsaggregatene blitt skiftet. Dette er en investering som er svært lønnsom og som dermed har kort inntjening. Varmeforbruket på torget er senket og dermed kostnadene uten at dette går utover komfort. Dette er et Entraareal men Fagforbundet betaler en andel av kostnadene. Videre er det lagt planer for utskifting av belysning i kontoretasjene til LED lys.

Forbundet kildesorterer avfall i 9 fraksjoner. Emballasje gjenbrukes så langt det er mulig til egne utsendelser. Det er stort fokus på «internkontroll-mat» (IK mat), og det vektlegges bruk av kortreiste produkter særlig ved representasjon og andre arrangementer i eget bygg.

En gradvis overgang til digitale brosjyrer gir både økonomiske og miljøgevinst.

Når større mengder avfall skal avhendes kildesorter vi så langt det er mulig.

Multifunksjonsmaskiner er standard innstilt på 2-sidig utskrift. Forbundet bruker «print on demand» prinsippet, det vil si at maskinene først printer når en gjør en aktiv handling ved multifunksjonsmaskinen, noe som har redusert antall utskrifter. I tillegg er alle refill av tonere miljømerket og returneres i egne beholdere.

Alle gamle servere, telefoner, nettbrett, PC'er (bærbare og stasjonære), samt skjermer sendes til resirkulering.

Programvare for overvåking og vedlikehold av både linjer og utstyr medfører mindre reisevirksomhet.

Flere servere gjøres virtuelle hvilket betyr at man kan ha flere servere på en og samme fysiske server. Det spares da på både strøm, fysisk utstyr og behov for kjøling.

Likestilling

Fagforbundet er en arbeidstakerorganisasjon med sterkt kvinnedominert medlemsmasse. Likestillingsarbeid er fastsatt i forbundets vedtekter, prinsipp- og handlingsprogram og følges opp i det løpende arbeidet. Vedtektenes bestemmelser om kjønnsrepresentasjon ved valg og oppnevninger er i varetatt.

Fagforbundets styre består av 21 personer 57 % kvinner og 43 % menn. Blant de ansatte er 31 % menn og 69 % kvinner. Det er god kjønnsmessig balanse blant administrative ledere med 13 kvinner og 9 menn. Kompetansesentrene har 4 kvinnelige og 3 mannlige ledere. Det er 30 kvinner og 3 menn som arbeider deltid.

Fagforbundets lønssystem er kjønnsnøytralt. Det er basert på en objektiv vurdering av den enkelte stilling på grunnlag av de definisjoner som er angitt for hver lønnsgruppe. Fagforbundet skal ikke være lønnsledende, men ha medarbeidere som lønnes riktig og rettferdig i et forutsigbart system etter Fagforbundet sin tariffavtale mellom AAF/HK samt Fagforbundet ansatte og Norsk Journalistlag.

Begge kjønn skal ha lik mulighet til videreutdanning og deltakelse i kompetanshevedende tiltak.

Beregnet gjennomsnittlig årslønn utgjør kr 615 741. Gjennomsnittslønn for kvinner er kr 580 150, for menn kr 693 655. Den gjennomsnittlige årslønnen er beregnet ut fra den enkeltes årslønn pr 31.12.17. Differansen skyldes at det er overvekt av kvinner i kontor - og merkantile stillinger.

Diskriminering

Fagforbundet bygger sin virksomhet på arbeiderbevegelsens prinsipper om frihet, likhet og solidaritet. Fagforbundets verdier er omtanke, solidaritet og samhold. Denne grunnleggende ideologiske forankringen gjenspeiles i de etiske krav vi stiller til det arbeid hver enkelt utfører til beste for Fagforbundets medlemmer. Likeverd er et gjennomgående prinsipp for Fagforbundet, uavhengig av etnisk eller kulturell bakgrunn, seksuell legning, religion eller livssyn. Fagforbundet har vedtatt etisk standard. Fagforbundet arbeider aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering i egen organisasjon på følgende områder:

- Innføring i forbundets etiske holdninger og forebygging av mobbing, diskriminering og trakassering herunder seksuell trakassering tydeliggjøres i forbundets tillitvalgt opplæring og lederutvikling.
- Rekruttering og forfremmelse - gjennom rekrutteringspolitikken er det ønskelig å sikre variasjon i alder og kjønn, å fremme likestilling mellom kjønnene, å rekruttere medarbeidere med minoritetsbakgrunn og legge til rette for at folk med redusert funksjonsevne ikke utstøtes eller hindres i ansettelse.
- Opplæring og kompetanseutvikling - ivaretas gjennom medarbeidersamtaler og at opplæring tilrettelegges den enkelte gjennom felles kurs, eller kurs tilpasset den enkelte.
- Ansatte med nedsatt funksjonsevne - det arbeides aktivt med tilrettelegging av arbeidsplassen, tilpassing av arbeidsoppgaver og fleksible ordninger for arbeidstid og arbeidssted.
- Språklig tilrettelegging - gjennom tilbud om språkkurs.
- Tilrettelegging ved graviditet, forelderfravær og andre omsorgsoppgaver - følger inngåtte tariffavtaler.
- Kulturelle og religiøse minoriteter - det legges til rette for fri på de ulike religiøse helligdagene.

- Seniorpolitikk - ivaretas med egne tiltak, som tilrettelegging av arbeidsoppgaver, ekstra fridager fra det året man fyller 61 og 62 år.
- Trakassering og diskriminering - forebygges bl.a. gjennom Rasismefri sone - et konsept hvor Forbundet har forpliktet seg til å ta henvendelser om rasisme og diskriminering på alvor og tydelig markere at alle er velkomne uansett hudfarge, religion eller kulturell bakgrunn.
- Lønnsforhold og arbeidstid - ivaretas gjennom gjeldene tariffavtaler.

Økonomi og finansiell risiko

Fagforbundet benytter foreløpig regnskapsstandard om god regnskapsskikk for ideelle organisasjoner og har valgt å vise aktivitetstall presentert i note.

Driftsinntektene i forbundsregnskapet er 1 376,3 mill.kr. Av dette beløpet utgjør kontingentinntektene 973,9 mill.kr og innbetaling av forsikringskontingent 258 mill.kr. Av de totale driftskostnadene på 1 374,9 mill.kr utgjør forsikrings- og kontingentkostnadene 498,7 mill.kr. Driftsoverskuddet er på 1,4 mill.kr. Sammenlignet med 2016 var det et driftsoverskudd på 65,7 mill.kr. Årsresultatet viser et overskudd på 8,2 mill.kr, mot et overskudd på 83,9 mill.kr i 2016.

Konsernregnskapet består av driftsinntekter på 1 404,7 mill.kr, og driftskostnader på 1 415,5 mill.kr. Det gir et driftsunderskudd på 10,8 mill.kr.

Fagforbundets kontingentinntekter er økt fra 934,3 mill.kr i 2016 til 973,9 mill.kr i 2017. Gjennomsnittlig antall yrkesaktive har økt fra 219 327 i 2016 til 221 490 i 2017.

Driftskostnadene er 117,5 mill.kr høyere enn i 2016. Dette har blant annet sammenheng med kostnader til landsmøtet og landskonferansene i yrkesseksjonene samt fornying av samarbeidsavtalen med Norsk Folkehjelp.

Netto finansinntekter er 11,3 mill.kr lavere enn i 2016. Dette skyldes i hovedsak at det i 2016 ble bokført en gevinst ved salg av aksjer med 9,4 mill.kr.

Egenkapitalen pr 31.12.17 er på 821,3 mill.kr i Fagforbundet og tilsvarende lik for konsernet. Det må imidlertid tas hensyn til at forbundet har et ikke bokført estimatavvik for pensjoner på 343,8 mill.kr. I konsernregnskapet er estimatavviket på 372,2 mill.kr.

Fagforbundets totale eiendeler utgjør 1 121,6 mill.kr. Av dette er egenkapitalen 821,3 mill.kr, det vil si 73,2 %. Konsernets totale eiendeler utgjør 1 147,5 mill.kr. Av dette er egenkapitalen 821,3 mill.kr, det vil si 71,6 %. Sum omløpsmidler for Fagforbundet beløper seg til 634,8 mill.kr. Dette er hovedsakelig fordelt med 432 mill.kr i bankinnskudd, 179,2 mill.kr i fondsplasseringer. Det fremgår av forbundets vedtekter at forbundets midler anbringes slik at de kan realiseres hurtig. Det vurderes som det er liten risiko knyttet til disse plasseringene.

Sum omløpsmidler for konsernet beløper seg til 661,6 mill.kr. Dette er hovedsakelig fordelt med 457,6 mill.kr i bankinnskudd og 179,2 mill.kr i fondsplasseringer.

I henhold til konfliktfondets retningslinjer skal fondets midler brukes til å støtte medlemmer under godkjent arbeidsstans. I 2017 ble konfliktfondet belastet 3,3 mill.kr i forbindelse med Akasiestreiken. For at konfliktfondet skal oppfylle retningslinjene til vedtektene om at det skal ha en dekning på kr 1 500 for hvert yrkesaktivt medlem, må fondet tilføres 6,5 mill.kr. Det innebærer at konfliktfondet ved utgangen av 2017 har en beholdning på 335 mill.kr.

Forutsatt stabile inntekter, god verving og fortsatt god økonomistyring, vil det kunne være mulig å ha en langsiktig driftsmessig balanse.

Forbundets investeringsstrategi ble vedtatt i forbundsstyrets møte 14.01.2015. Fagforbundet har i henhold til denne strategien plassert midler i ulike fond, med hovedvekt på obligasjon og pengemarked med begrenset risiko. Plasseringen ble økt med 80 mill.kr etter vedtak i forbundsstyret 18.05.17, og var pr. 31.12.17 bokført med 179,2 mill.kr. Fagforbundet påtar seg finansiell risiko gjennom disse plasseringene.

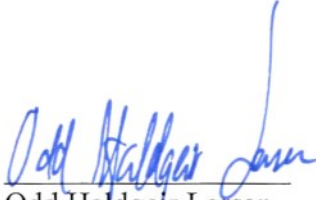
Forbundet har en solid egenkapital, som gir forbundet et visst handlingsrom.

Årsresultat og disponeringer

Årsresultatet viser et overskudd på 8,2 mill.kr som tilføres egenkapitalen.

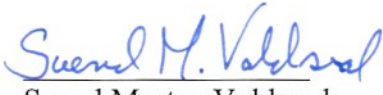
31. desember 2017
15. mai 2018

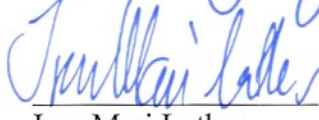

Mette Nord
Forbundsleder

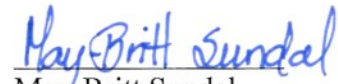

Odd Haldgeir Larsen

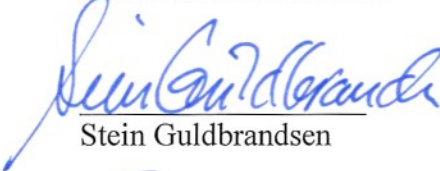

Sissel Merete Skoghaug

Anne Green Nilsen

Syvend Morten Voldsrud

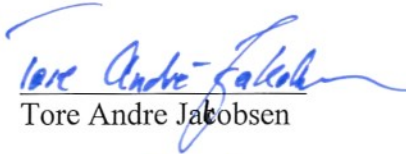

Iren Mari Luther

May-Britt Sundal

Stein Guldbrandsen

Trond Finstad

Mariann Brandstad

Tore Andre Jacobsen

Helene Harsvik Skeibrok

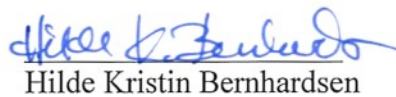

Roger Dehlin

Trude Rosnes Haukås

Tarjei Leistad

Bente Stokker Knutsen

Trond Helland

Hilde Kristin Bernhardsen

Kristine Bjella Stavn

Bjørg Hageløkken

Mats Monsen

Gunnar Gussgard
Adminstrativ leder

FAGFORBUNDETS ÅRSREGNSKAP 2017

Fagforbundet		Resultatregnskap (tall i tusen)		Konsern	
2016	2017		Note	2017	2016
		Driftsinntekter			
1 323 104	1 376 281	Driftsinntekter	3	1 404 693	1 354 747
<u>1 323 104</u>	<u>1 376 281</u>	Sum driftsinntekter		<u>1 404 693</u>	<u>1 354 747</u>
		Driftskostnader			
485 579	498 686	Forsikrings/kontingentkostnad	3	498 686	485 579
332 455	352 463	Lønnskostnader	4,5	377 997	359 271
14 624	14 543	Avskrivninger	6	15 576	15 657
424 728	509 236	Annen driftskostnad	17	523 220	448 466
<u>1 257 386</u>	<u>1 374 929</u>	Sum driftskostnader		<u>1 415 479</u>	<u>1 308 973</u>
<u>65 718</u>	<u>1 353</u>	Driftsresultat		<u>-10 786</u>	<u>45 774</u>
		Finansinntekter og (-) finanskostnader			
136	136	Renteinntekt fra foretak i samme konsern		0	0
4 538	3 841	Annen renteinntekt		4 068	4 540
33 088	16 071	Annen finansinntekt		16 076	33 386
-19 548	-13 123	Kostnad ved investeringer i datterselskaper	7	0	0
0	0	Annen rentekostnad		-605	-777
<u>18 214</u>	<u>6 924</u>	Netto finansinntekt		<u>19 539</u>	<u>37 148</u>
<u>83 932</u>	<u>8 277</u>	Resultat før skattekostnad		<u>8 753</u>	<u>82 923</u>
<u>25</u>	<u>59</u>	Skattekostnad	11	<u>535</u>	<u>-983</u>
<u>83 906</u>	<u>8 218</u>	Årets resultat		<u>8 218</u>	<u>83 906</u>

Fagforbundet		Balanse pr. 31. desember		Konsern	
2016	2017	(tall i tusen)		2017	2016
		Anleggsmidler	Note		
		Immaterielle eiendeler			
0	0	Utsatt skattefordel	11	0	110
		Varige driftsmidler			
254 913	247 684	Tomer, bygninger og annen fast eiendom	6	279 462	287 725
21 260	26 650	Programvare, inventar, kontormaskiner, o.a.	6	26 650	21 260
<u>276 174</u>	<u>274 334</u>	Sum varige driftsmidler		<u>306 112</u>	<u>308 985</u>
		Finansielle anleggsmidler			
32 177	29 055	Investeringer i datterselskap	7	0	0
8 977	8 985	Lån til foretak i samme konsern	10	0	0
72 991	72 991	Investering i aksjer og andeler	8	72 991	72 991
53 677	58 758	Ansvarlig lån og andre fordringer	9	60 404	55 131
48 968	42 648	Pensjonsmidler	5	46 313	53 234
<u>216 790</u>	<u>212 436</u>	Sum finansielle anleggsmidler		<u>179 709</u>	<u>181 356</u>
<u>492 964</u>	<u>486 770</u>	Sum anleggsmidler		<u>485 821</u>	<u>490 451</u>
		Omløpsmidler			
		Fordringer			
6 017	8 338	Kundefordringer		9 384	8 127
23 011	15 300	Andre fordringer		15 427	23 397
<u>29 028</u>	<u>23 638</u>	Sum fordringer		<u>24 811</u>	<u>31 523</u>
		Investeringer			
92 503	179 217	Markedsbaserte finansielle omløpsmidler	8	179 217	92 503
		Bankinnskudd, kontanter			
446 239	431 953	Bankinnskudd, kontanter	2	457 602	479 650
<u>567 770</u>	<u>634 808</u>	Sum omløpsmidler		<u>661 630</u>	<u>603 676</u>
<u>1 060 734</u>	<u>1 121 579</u>	Sum eiendeler		<u>1 147 451</u>	<u>1 094 128</u>

Fagforbundet		Balanse pr. 31. desember (tall i tusen)		Konsern	
2016	2017			2017	2016
		Opptjent egenkapital	Note		
<u>813 110</u>	<u>821 328</u>	Annen egenkapital	13	<u>821 328</u>	<u>813 110</u>
<u>813 110</u>	<u>821 328</u>	Sum opptjent egenkapital		<u>821 328</u>	<u>813 110</u>
<u>813 110</u>	<u>821 328</u>	Sum egenkapital		<u>821 328</u>	<u>813 110</u>
		Gjeld			
105 215	110 843	Pensjonsforpliktelser	5	112 138	106 646
7 299	22 328	Andre avsetninger for forpliktelser	12	22 328	7 299
<u>0</u>	<u>0</u>	Utsatt skatt	11	<u>366</u>	<u>0</u>
<u>112 514</u>	<u>133 171</u>	Sum avsetning for forpliktelser		<u>134 832</u>	<u>113 945</u>
		Annen langsiktig gjeld			
<u>0</u>	<u>0</u>	Gjeld til kredittinstitusjoner	18	<u>18 500</u>	<u>25 007</u>
<u>0</u>	<u>0</u>	Sum annen langsiktig gjeld		<u>18 500</u>	<u>25 007</u>
		Kortsiktig gjeld			
23 016	49 323	Leverandørgjeld		50 452	24 876
21	53	Betalbar skatt		53	21
24 277	24 987	Skyldige offentlige avgifter		26 662	26 028
46 437	52 316	Annen kortsiktig gjeld		55 223	49 782
41 359	40 401	Gjeld til fagforeningene		40 401	41 359
<u>135 110</u>	<u>167 080</u>	Sum kortsiktig gjeld		<u>172 791</u>	<u>142 065</u>
<u>247 624</u>	<u>300 251</u>	Sum gjeld		<u>326 123</u>	<u>281 018</u>
<u>1 060 734</u>	<u>1 121 579</u>	Sum egenkapital og gjeld		<u>1 147 451</u>	<u>1 094 128</u>

Fagforbundet		Kontantstrømoppstilling (tall i tusen)	Konsern	
2016	2017		2017	2016
83 932	8 277	Ordinært resultat før skattekostnad	8 753	82 923
-22	-21	Betalt skatt	-21	-22
-7 080	-4 283	Gevinst/tap ved salg anleggsmidler	-4 283	-7 080
-9 990	0	Gevinst/tap ved salg av verdipapirer	0	-9 990
-3 360	-6 715	Verdiendring markedsbaserte omløpsmidler	-6 715	-3 360
14 624	14 543	Ordinære avskrivninger	15 576	15 657
158	-2 321	Endring i kundefordringer	-1 257	855
-8 781	25 901	Endring i leverandørgjeld	25 170	-8 093
-1 621	692	Forskjeller mellom kostnadsført pensjon og inn-/utbetalinger i pensjonsordninger	1 428	-1 511
8 536	3 122	Tilbakeføring av inntekt ved bruk av EK metode	0	0
-524	28 347	Endring i andre tidsavgrensninger	27 820	-2 759
75 871	67 542	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	66 472	68 636
-10 931	-1 023	Utbetalinger ved kjøp av varige driftsmidler	-1 023	-10 931
7 080	4 283	Innbetaling ved salg av varige driftsmidler	4 283	7 080
-218	-80 000	Utbetaling ved investering i markedsbaserte omløpsmidler	-80 000	-218
15 292	0	Ut-/innbetaling ved kjøp/salg av aksjer og andeler	0	15 292
-4 176	-5 089	Ut-/innbetalinger ved utlån	-5 273	-4 359
7 048	-81 828	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-82 012	6 864
0	0	Nedbetaling lån	-6 507	0
0	0	Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	-6 507	0
82 918	-14 286	Netto endring av kontanter	-22 048	75 500
363 321	446 239	Kontanter per 1.1	479 650	404 150
446 239	431 953	Kontanter per 31.12	457 602	479 650

Note 1 – Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser og god regnskapsskikk. Fagforbundet har valgt å benytte foreløpig regnskapsstandard om god regnskapsskikk for ideelle organisasjoner. Forbundet har valgt å benytte artsinndelt regnskapsoppstilling. Aktivitetstall er presentert i note 15.

Konsolideringsprinsipper

Konsernregnskapet består av morselskapet - Fagforbundet og datterselskapene Forbundshuset AS, Fagakademiet og Kommunekonsult AS. Konsernregnskapet utarbeides etter ensartede prinsipper, ved at datterselskapet følger de samme regnskapsprinsipper som morselskapet. Interne transaksjoner, fordringer og gjeld elimineres. Konsernets sammensetning ved årsskiftet fremgår av note 7.

Datterselskap

Datterselskapene vurderes etter egenkapitalmetoden i forbundsregnskapet. Morselskapets andel av resultatet er basert på de investerte selskaperes resultat etter skatt med fradrag for interne transaksjoner og eventuelle avskrivninger på merverdi som skyldes at kostpris på aksjene var høyere enn den ervervede andelen av bokført egenkapital. I resultatregnskapet er resultatandelene vist under finansposter, mens eiendelene i balansene er vist under finansielle anleggsmidler.

Inntekter

Medlemskontingenten er resultatført når de er opptjent. Opptjeningstidspunktet anses å være tidspunktet medlemmet betaler, enten dette skjer til arbeidsgiver eller til Fagforbundet direkte. Kontingent som ikke er betalt til arbeidsgiver eller forbundet ved avleggelse av årsregnskapet, anses å være en betinget inntekt og er, i samsvar med Norsk Regnskapsstandard nr. 13 om usikre forpliktelser og betingede eiendeler, ikke inntektsført. Et estimat for opptjente betingede inntekter er ansett som så usikkert at det ikke er hensiktsmessig å gi informasjon om dette. Øvrige inntekter er periodisert og resultatført etter opptjeningsprinsippet, det vil si når varen eller tjenesten ansees som levert.

Klassifisering og vurdering av balanseposter

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år samt poster som knytter seg til kontingentområdet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmiddel/langsiktig gjeld. Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet. Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi dersom virkelig verdi er lavere enn bokført verdi, og verdifallet ikke forventes å være forbigående. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende med fradrag for avsetning til tap basert på individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets levetid dersom de har levetid over 3 år. Direkte vedlikehold av driftsmidler kostnadsføres løpende under

driftskostnader, mens påkostninger eller forbedringer tillegges driftsmidlets kostpris og avskrives i takt med driftsmidlet.

Pensjoner

Forbundet er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning iht lov om obligatorisk tjenestepensjon. Forbundets pensjonsordninger tilfredsstiller disse kravene. Ved regnskapsføring av pensjon er lineær opptjeningsprofil og forventet sluttlønn som opptjeningsgrunnlag lagt til grunn. Planendringer amortiseres over forventet gjenværende opptjeningsperiode. Det samme gjelder estimatavvik i den grad de overstiger 10 % av den største av pensjonsforpliktelsene og pensjonsmidlene (korridor). For usikrede servicepensjoner kostnadsføres årets endring i sin helhet.

Finansielle anleggsmidler

Finansielle anleggsmidler er bokført til kostpris. I den grad det foreligger verdifall til under bokført verdi og verdifallet ikke kan anses som forbigående, blir verdien nedskrevet. Fagforbundet og konsernselskapene benytter ikke sikringsinstrumenter.

Markedsbaserte finansielle omløpsmidler

Børsnoterte aksjer, obligasjoner og andre verdipapirer som inngår i en handelsportefølje vurderes til virkelig verdi (børskurs) på balansedagen. Vurderingsprinsippet innebærer at både urealiserte tap og gevinster resultatføres.

Skatt

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter både periodens betalbare skatt og endring i utsatt skatt. Utsatt skatt er beregnet på grunnlag av de midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier, samt underskudd til fremføring ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reversere i samme periode er utlignet og nettoført

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen er utarbeidet etter den indirekte metoden. Kontanter og kontantekvivalenter omfatter kontanter, bankinnskudd og andre kortsiktige, likvide plasseringer.

Note 2 – Bankinnskudd

I posten inngår bundne bankinnskudd på skattetrekkkontoen med TNOK 20 746 per 31.12.17 for Fagforbundet og TNOK 21 602 for konsernet.

Note 3 – Driftsinntekter/forsikrings- og kontingentkostnader (alle tall i tusen)

Driftsinntekter

Fagforbundet			Konsern	
2016	2017		2017	2016
934 325	973 942	Kontingentinntekter	973 942	934 325
250 285	258 006	Forsikringsinntekter	258 006	250 285
138 495	144 334	Øvrige inntekter	172 745	170 138
1 323 104	1 376 281	Sum	1 404 693	1 354 747

Forsikrings- og kontingentkostnader

Fagforbundet			Konsern	
2016	2017		2017	2016
175 535	182 591	Kontingentkostnader	182 591	175 535
310 045	316 096	Forsikringskostnader	316 096	310 045
485 579	498 686	Sum	498 686	485 579

Note 4 - Lønnskostnader, antall ansatte, godtgjørelser, lån til ansatte (alle tall i tusen)

Fagforbundet			Konsern	
2016	2017		2017	2016
224 630	229 163	Lønninger	245 440	240 427
40 052	41 546	Arbeidsgiveravgift	44 083	42 659
-3 615	0	Planendring	0	-3 615
54 974	69 582	Pensjonskostnader	73 474	58 983
20 028	12 173	Andre ytelser	15 000	24 431
332 455	352 463	Sum	377 997	359 271
355,8	350,8	Antall årsverk	372,8	380,8

I 2016 ble det vedtatt endringer i lovverket for uførepensjon i private tjenestepensjonsordninger. Det fikk en positiv effekt på pensjonskostnadene i Nordeaordningen med TNOK 3 615 i regnskapet for 2016.

Godtgjørelser til ledende personer i Fagforbundet i 2017

	Lønn 1)	Pensjons kostnader	Annen godtgjørelse
Forbundsleder	1 255	312	28
Arbeidsutvalget forøvrig	10 722	2 265	96
Forbundsstyret forøvrig	0	0	463
Sum	11 977	2 577	587

1) Lønn/honorar er utbetalt lønn/honorar i regnskapsåret 2017.

Det er ikke gitt lån til forbundsleder. Det er gitt billån på TNOK 127 til de øvrige i Arbeidsutvalget. Øvrige ansatte i konsernet har lån på til sammen TNOK 2 345, herav rentefrie lån på TNOK 1 283, billån med en årlig rente på 2,2 % og 5 års avdragstid på TNOK 977, og boliglån med en årlig rente på 3 % og inntil 20 års avdragstid på TNOK 86.

Det foreligger ingen forpliktelser til å gi forbundsleder særskilt vederlag ved opphør eller endring av vervet.

Revisjonshonorar

Fagforbundet			Konsern	
2016	2017		2017	2016
440	425	Avtalt honorar for lovpålagt revisjon	538	556
12	33	Honorar for utvidet finansiell revisjon	56	34
59	117	Honorar andre attestasjonstjenester	130	71
220	163	Honorar andre tjenester utenfor revisjon	172	230

Beløpene er oppgitt uten merverdiavgift.

Note 5 - Pensjonskostnader og -forpliktelser

Kommunal Landspensjonskasse

Den ordinære tariffestede tjenstepensjonsordningen er dekket gjennom pensjonsordning i Kommunal Landspensjonskasse. Denne ordningen gir definert ytelse i henhold til tariffavtalen i kommunal sektor. Fordi det foretas en fordeling av den aktuarmessige risiko mellom alle foretakene, kommunene og fylkeskommunene som deltar i ordningen, tilfredsstiller den kriteriene for det som betegnes som en Multiemployer-plan. Fremtidige premier vil påvirkes av risikomessige over- eller underskudd på nåværende og tidligere ansatte både i forbundet og i andre kommuner/foretak som inngår i ordningen. Premien vil også være påvirket av avkastning, lønnsvekst og utviklingen i folketrygdens grunnbeløp.

Den norske Fagorganisasjons pensjonskasse (DnFp).

Enkelte tidligere ansatte og landsmøtevalgte fra tidligere Norsk Kommuneforbund har pensjonsavtale i DnFp. Ettersom DnFp er underfinansiert i forhold til forpliktelsene ble det i 1993 inngått avtale om at Fagforbundet dekker 2/3 av forpliktelsene og Landsorganisasjonen i Norge 1/3.

KLP servicepensjon

Ansatte i forbundet som er omfattet av overenskomsten mellom Handel og Kontor og Arbeiderbevegelsens Arbeidsgiverforening har anledning til å gå av med AFP ved 62 år. I forbindelse med regnskapsavslutningen er det foretatt en aktuarberegning av denne forpliktelsen.

Forbundet har en pensjonsforpliktelse for tidligere landsmøtevalgte i NKF fra 58 til 63 år. Denne pensjonsforpliktelsen er dekket opp gjennom en servicepensjon i KLP.

Nordeaordningen

Tidligere valgte og ansatte i Norsk Helse- og Sosialforbund er dekket av en pensjonsavtale i Nordea. Det er en lukket ordning, siden det ikke tas opp nye i ordningen. Pensjonsordningen gir de ansatte rett til avtalte fremtidige pensjonsytelser, kalt ytelsesplaner. Pensjonsordningen består av kollektiv pensjonsordning. Den er i hovedsak fondsbasert og gir rett til definerte pensjonsytelser. Fra og med 1.1.2007 er livrenteordningen i Nordea avviklet og erstattet med usikrede ordninger.

Oslo Pensjonsforsikring (OPF)

Det er to ansatte og valgte i Fagforbundet som har permisjon fra Oslo kommune og derigjennom har opprettholdt medlemskapet i Oslo Pensjonsforsikring (OPF). Pensjonsordningen i Oslo Kommune er imidlertid slik at det er tjenestestedene som må dekke pensjonene frem til 65 år. Det innebærer at Fagforbundet får et krav fra OPF for det som blir utbetalt av pensjon fra 62 - 65 år. I tillegg skal forbundet dekke differansen mellom AFP 62 - 65 år og 66 % av pensjonsgrunnlaget.

Usikret pensjonsordning

Det er inngått ansettelseskontrakter hvor det er foretatt tilleggsavsetninger i forbundets regnskap, for at de ansatte dette gjelder skal få den pensjonsytelsen som er avtalt.

Amortiseringsperiode estimatavvik

Forbundet benytter seg av korridormetoden for innregning av estimatavvik knyttet til sikrede pensjonsordninger gjennom Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og Nordea. Amortiseringsperioden benyttet for estimatavvik knyttet til forpliktelsen sikret gjennom Nordea tilsvarende gjennomsnittlig forventet gjenværende opptjeningstid for medlemmene av ordningene. For pensjonsforpliktelsen sikret gjennom KLP benyttes gjenværende forventet opptjeningstid for ordningen som helhet, estimert til 15 år. Forventet gjenstående tjenestetid for forbundets medlemmer av fellesordningen er estimert til 8,6 år.

Økonomiske forutsetninger

	2017	2016
Diskonteringsrente	2,40 %	2,60 %
Forventet lønnsregulering	2,50 %	2,50 %
Forventet pensjonsregulering	1,48 – 2,25 %	1,48 – 2,25 %
Forventet avkastning på fondsmidler	4,10 %	3,60 %
Forventet G-regulering	2,25 %	2,25 %
Dødlighetstabell	K2013	K2013

De aktuariemessige forutsetningene er basert på vanlige benyttede forutsetninger innen forsikring når det gjelder demografi.

Fagforbundet 2017 (alle tall i hele tusen)

PENSJONER	Nordea	DNFP	KLP SERV	OPF	Usikret ordn.	Forpliktelse>	Midler>
						midler	forpliktelse
						Sum	KLP
Antall aktive i hver ordning	47	0	14	2	3		310
Nåverdi fremt pensjonsforpl	262 542	4 413	17 505	3 661	7 360	295 482	861 266
Pensjonsmidler 31.12	148 552					148 552	647 142
Over/underdekning 31.12	113 990	4 413	17 505	3 661	7 360	146 929	214 124
Arbeidsgiveravgift	16 073	622	2 468	516	1 038	20 717	30 191
Ikke bokført estimatavvik	-56 803					-56 803	-286 963
Pensjonsforpl (+)/midler (-) netto inkl arb.g.avg. 31.12.	73 259	5 036	19 973	4 177	8 398	110 843	-42 648
PENSJONSKOSTNADER	Nordea	DNFP	KLP SERV	OPF	Usikret ordn.	Sum	KLP
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	8 935		1 510	2 239	250	12 934	32 990
Rentekostnad pensjonsforpliktelse	6 319	127				6 446	21 127
Forventet avkastning av midler	-5 209					-5 209	-21 107
Administrasjonskostnader	2 546					2 546	1 986
Egenandel pensjon							-3 747
Utbetalt pensjon KLP servicepensjon			1 322			1 322	
Bokført estimatavvik inkl aga	6 111	363				6 475	13 818
Pensjonskostnad ekskl aga	18 703	490	2 832	2 239	250	24 515	45 067
Arbeidsgiver avgift	1 775		399	316	35	2 526	4 406
Årets netto pensjonskostnad	20 478	490	3 232	2 555	285	27 040	49 474

Fagforbundet 2016 (alle tall i tusen)

PENSJONER	Nordea	DNFP	KLP SERV	OPF	Usikret ordn.	Forpliktelse	Midler>
						>midler	forpliktelse
						Sum	KLP
Antall aktive i hver ordning	54	0	14	2	3		312
Nåverdi fremt pensjonsforpl	246 703	4 566	15 995	1 422	7 110	275 796	790 303
Pensjonsmidler 31.12	141 824					141 824	577 242
Over/underdekning 31.12	104 880	4 566	15 995	1 422	7 110	133 972	213 061
Arbeidsgiveravgift	14 788	644	2 255	201	1 003	18 890	30 042
Ikke bokført estimatavvik	-47 647					-47 647	-292 070
Pensjonsforpl (+)/midler (-) netto inkl arb.g.avg. 31.12.	72 020	5 209	18 250	1 623	8 113	105 215	-48 968

PENSJONSKOSTNADER	Nordea	DNFP	KLP SERV	OPF	Usikret ordn.	Sum	KLP
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	8 573		145	-1 340	-1 356	6 023	30 233
Rentekostnad pensjonsforpliktelse	6 254	142				6 396	21 181
Forventet avkastning av midler	-4 555					-4 555	-18 738
Administrasjonskostnader	2 458					2 458	1 901
Egenandel pensjon							-3 599
Utbetalt pensjon KLP servicepensjon			807			807	
Bokført estimatavvik inkl aga	-530	-406				-936	13 805
Resultatført planendring	-3 615					-3 615	
Pensjonskostnad ekskl aga	8 584	-264	952	-1 340	-1 356	6 576	44 783
Arbeidsgiveravgift	1 795		134	-189	-191	1 549	4 368
Årets netto pensjonskostnad	10 379	-264	1 086	-1 529	-1 547	8 125	49 151

Konsern Forpliktelse/ midler (alle tall i tusen)

	2017		2016	
	Forpliktelse > midler	Midler > forpliktelse	Forpliktelse > midler	Midler > forpliktelse
Nåverdi fremt pensjonsforpl	296 625	949 665	277 060	873 586
Pensjonsmidler 3112	148 552	713 681	141 824	639 663
Over/underdekning 3112	148 073	235 984	135 236	233 922
Arbeidsgiveravgift	20 868	33 084	19 057	29 543
Ikke bokført estimert avvik	-56 803	-315 381	-47 647	-316 700
Pensjonsforpl (+)/midler (-) netto inkl arb.g.avg 31.12	112 138	-46 313	106 646	-53 234

Konsern (alle tall i tusen)

Pensjonskostnader	2017	2016
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	48 672	38 838
Rentekostnad av pensjonsforpliktelse	29 790	29 806
Årets brutto pensjonskostnad	78 462	68 644
Forventet avkastning av midler	-28 596	-25 277
Administrasjonskostnader	4 713	4 541
Egenandel pensjon	-4 029	-3 890
Utbetalt pensjon KLP servicepensjon	1 322	807
Bokført estimatavvik inkl aga	21 601	14 274
Resultatført planendring		-3 615
Pensjonskostnad ekskl aga	73 474	55 482
Arbeidsgiveravgift	7 311	6 315
Årets netto pensjonskostnad	80 785	61 797

Note 6 – Varige driftsmidler (alle tall i tusen)

Fagforbundet

	Fast eiendom	Maskin og Program- vare	Inventar og kontor- maskiner	Anlegg under utførelse	Sum
Anskaffelseskost pr. 01.01.17	353 459	46 744	15 778	2 458	418 438
Tilgang kjøpte driftsmidler 2017	1 741	13 818	0	1 581	17 140
Avgang driftsmidler 2017	17 825	10 624	3 783	2 458	34 690
Anskaffelseskost pr. 31.12.17	337 375	49 937	11 995	1 581	400 887
Akkumulerte avskrivninger	89 735	25 184	11 634	0	126 553
Bokført verdi 31.12.17	247 640	24 753	360	1 581	274 334
Årets avskrivninger	7 036	6 808	699	0	14 543
Økonomisk levetid	10 år – uendelig	3 - 5 år	3 år		
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	Ingen	

Årets avgang består av salg av leiligheten Baldersgt. 24 i Oslo, samt anlegg som ikke lenger eksisterer.

Edb-utstyr avskrives over 3 år. Aktivert programvare og utviklingskostnader avskrives over 5 år.

Det er foretatt en dekomponering av forbundets eierseksjon i sameiet Keysersgate 15. De ulike komponentene er vurdert i forhold til forventet levetid.

Forbundet leier diverse kontormaskiner, årlig kostnad er TNOK 2 000, og gjennomsnittlig gjenstående leietid er 1 år, på 4 årlig avtale.

Konsern (alle tall i tusen)

	Fast eiendom	Maskin og Program- vare	Inventar og kontor- maskiner	Anlegg under utførelse	Sum
Anskaffelseskost pr. 01.01.17	399 229	46 744	15 778	2 458	464 208
Tilgang kjøpte driftsmidler 2017	1 741	13 818	0	1 581	17 140
Avgang driftsmidler 2017	17 825	10 624	3 783	2 458	34 690
Anskaffelseskost pr. 31.12.17	383 146	49 937	11 995	1 581	446 658
Akkumulerte avskr./nedskr.	103 727	25 184	11 634	0	140 546
Bokført verdi 31.12.17	279 418	24 753	360	1 581	306 112
Årets avskrivninger	8 069	6 808	699	0	15 576
Økonomisk levetid	10 år – uendelig	3 - 5 år	3 år		
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	Ingen	

Note 7 - Datterselskap, tilknyttet selskap m.v. (alle tall i tusen)

Firma	Forretningskontor	Eierandel	Stemmeandel	
Fagakademiet	Oslo	100 %	93,60 %	
Forbundshuset AS	Tromsø	100 %	100 %	
Kommunekonsult AS	Oslo	100 %	100 %	

	Fagakademiet	Forbundshuset AS	Kommune konsult AS	Sum
Anskaffelseskost	0	1 500	0	1 500
Inngående balanse 01.01.2017	27 709	4 147	322	32 177
Andel årets resultat	-4 668	1 570	-24	-3 123
Utgående balanse 31.12.2017	23 040	5 717	298	29 055

	Fagakademiet	Forbundshuset AS	Kommune konsult AS	Sum
Andel av årets resultat	-4 668	1 570	-24	-3 123
Tilskudd til drift	-10 000	0	0	-10 000
Kostnad ved investering i datterselskap	-14 668	1 570	-24	-13 123

Note 8 – Aksjer og andeler i andre foretak m.v. (alle tall i tusen)

Fagforbundet

Finansielle anleggsmidler 2017	Eierandel	Anskaffelses kost	Balanseført verdi
Sparebank1 gruppen AS	0,78 %	47 012	47 012
Klassekampen AS	14,79 %	7 547	2 609
Sørmarka AS	5,74 %	2 139	1 393
Sparebanken 1 Østlandet	0,30%	20 557	20 557
Oslo Kongressenter Folkets Hus AS	2,80 %	1 421	1 421
Sum		78 676	72 991

Finansielle anleggsmidler 2016	Eierandel	Anskaffelses kost	Balanseført verdi
Sparebank1 gruppen ASA	0,78 %	47 012	47 012
Klassekampen AS	14,79 %	7 545	2 609
Sørmarka AS	5,74 %	2 139	1 393
Sparebanken Hedmark	0,31%	20 557	20 557
Oslo Kongressenter Folkets Hus AS	2,80 %	1 421	1 421
Sum		78 673	72 991

Finansielle omløpsmidler

	2017	2016
Aksjefond	38 032	11 902
Obligasjonsfond	97 115	50 325
Pengemarkedsfond	44 070	30 276
Kortsiktige pengeplasseringer	179 217	92 503

Pengemarkedsfond

Består av andeler i følgende to fond: Holberg Likviditet og Dansk Invest Norsk Likviditet Inst.

Obligasjonsfond

Består av andeler i følgende seks fond: DnB Obligasjon (III), Alfred Berg, Nordea Statsobligasjon, DnB Global Credit Short, PGIM Global Corporate Hdg og Payden Global ShortBond Fund Hdg.

	Antall andeler	Snitt kostpris (tall i hele kr)	Markedskurs (tall i hele kr)	Anskaffelseskost (tall i hele tusen)	Bokført verdi/ markedsverdi (tall i hele tusen)
Aksjefond Norge					
Nordea Norge	1 119	9 658	11 666	10 805	13 052
Storebrand Verdi	8 993	580	677	5 216	6 084

	Antall andeler	Snitt kostpris (tall i hele kr)	Markedskurs (tall i hele kr)	Anskaffelseskost (tall i hele tusen)	Bokført verdi/ markedsverdi (tall i hele tusen)
Aksjefond Internasjonalt					
Delphi	1 450	2 755	3 176	3 995	4 606
KLP aksjeVerden Indeks	2 920	2 479	2 819	7 240	8 232
Nordea Stabile Ak	747	2 397	3 059	1 790	2 284
KLP Aksje Fremvoksende markeder Indeks II	1 918	1 731	1 968	3 320	3 774

Note 9 – Ansvarlige lån og andre langsiktige fordringer (alle tall i tusen)

Fagforbundet			Konsern	
2016	2017		2017	2016
0	0	Ansvarlig lånekapital	0	1 454
2 593	2 472	Personallån	2 472	2 593
31 175	34 709	Fondet til stønadskassa *	34 709	31 175
1 602	1 602	Sparebank 1 gruppen A/S	1 602	1 602
		European Federation of		
1 607	1 510	Public Services Unions	1 510	1 607
1 642	1 602	Lån til fagforeninger	1 602	1 642
14 955	16 808	Egenkapitalinnskudd KLP	18 454	14 955
102	54	Andre fordringer	54	102
53 677	58 758	Sum	60 404	55 131

Av beløpet på TNOK 58 758 forfaller TNOK 56 591 etter 2018.

I regnskapet for 2016 ble Fagakademiets egenkapitalinnskudd KLP presentert som ansvarlig lånekapital.

*** Fondet til stønadskassa**

Forbundet har en stønadskasse i form av en gruppelivsordning i Sparebank 1 Gruppen AS. Finanstilsynet la for noen år siden frem nye retningslinjer om overskuddsfond i gruppelivsordninger, som innebar at overskuddsfondet til stønadskassa ikke kunne videreføres i sin nåværende form. Etter en dialog med Finanstilsynet ble fondet redusert til et nivå som tilfredsstilte Finanstilsynets krav.

Oversikt over Stønadskassa:

(alle tall i tusen)

Anskaffelseskost:

Inngående balanse 01.01.17	31 175
Andel årets resultat	3 534
Utgående balanse 31.12.17	34 709

Note 10 – Mellomværende med selskap i samme konsern m.v. (alle tall i tusen)

	2017	2016
Kortsiktige fordringer	362	414
Langsiktige fordringer	8 985	8 977
Kortsiktig gjeld	-121	-116
Sum netto mellomværende med selskap i samme konsern	9 226	9 275

Note 11 – Skatt (alle tall i tusen)

Fagforbundet	2017	2016
Overskudd ved utleie av leiligheter	221	84
Betalbar skatt	59	25

Konsernet

Utsatt skatt skyldes midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi i de to datterselskapene Forbundshuset AS og Kommunekonsult AS.

	2017	2016
Midlertidige forskjeller		
Varige driftsmidler	4 325	4 316
Fremførbart underskudd	-8 737	-10 752
Sum midlertidige forskjeller/grunnlag utsatt skatt	-4 412	-6 437
Skattesats	23 %	24 %
Beregnet utsatt skattefordel	-1 015	-1 545
Ikke balanseført utsatt skattefordel	1 381	1 435
Netto utsatt fordel/forpliktelse i balansen	366	-110
Endring utsatt skatt	476	-1 009
Beregning av skattekostnaden		
Betalbar skatt	59	25
Endring utsatt skatt	476	-1 009
Sum skattekostnad/-inntekt (-)	535	-983

Note 12 - Andre avsetninger for forpliktelser (alle tall i tusen)

	2017	2016
Lønnsforpliktelse	928	1 834
Norsk Folkehjelp	21 000	5 065
Nicaraguafondet	400	400
Sum	22 328	7 299

Under lønnsforpliktelse dekkes forpliktelser overfor tidligere landsmøtevalgt i forbundet samt tidligere valgt i LOs politiske ledelse. Forpliktelsen til tidligere landsmøtevalgt i forbundet er blitt omklassifisert fra pensjonsforpliktelse til lønn.

Fagforbundet og Norsk Folkehjelp har fornyet samarbeidsavtalen i landsmøteperioden 2018-2021. Fagforbundet skal bidra med inntil TNOK 21 000 fordelt på fire år.

Fagforbundet overtok administrasjonen av Nicaraguafondet fra AOF i 2015. Nicaraguafondet sitt hovedformålet er å utdele stipendier til unge musikere i Nicaragua i samarbeid med fagbevegelse i landet.

Note 13 – Egenkapital (alle tall i tusen)

Egenkapital består av følgende fond:

	Konflikt- fondet	Disposisjons- fond	Solidaritets- fond	Yrkesskadefond branntj.menn	Landsmøte- fond	Sum
EK 31.12.2016	331 851	440 231	13 680	676	26 672	813 110
Sum resultat- disponering	-3 311	40 715	34	29	-29 249	8 218
Overføring mellom fond	6 461	-17 038	0	0	10 577	0
EK 31.12.2017	335 000	463 908	13 714	706	8 000	821 328

Konfliktfondet ble belastet med TNOK 3 311 i 2017. For at konfliktfondet skal oppfylle retningslinjene til vedtektene med en dekning på kr 1 500 pr. yrkesaktivt medlem, må fondet tilføres midler med TNOK 6 461.

Solidaritetsfondet hadde i 2017 inntekter på TNOK 121 og kostnader på TNOK 87.

Yrkesskadefond branntjenestemenn hadde inntekter på TNOK 29.

Kostnaden til landsmøtet og landskonferansene i yrkesseksjonene ble på TNOK 29 249. For å bygge opp fondet til neste landsmøte i 2021, må fondet tilføres midler med TNOK 10 577.

Note 14 – Andre ikke balanseførte forpliktelser

Forbundet hadde pr. 31.12.17 et kausjonsansvar på TNOK 3 618 i forbindelse med leie av kontorlokaler.

Note 15 - Regnskap spesifisert på aktivitetsnivå (alle tall i tusen)

<u>Aktivitetsgruppe</u>	<u>2017</u>	<u>2016</u>	<u>Endring</u>
Anskaffede midler			
Kontingentinntekter	973 942	934 337	39 605
Forsikringskontingent	258 006	250 285	7 721
Netto finansinntekter	6 865	19 201	-12 336
Andre inntekter	144 334	138 483	5 851
Sum anskaffede midler	1 383 147	1 342 305	40 841
Forbrukte midler			
Kostnader til anskaffede midler			
Verving, medlemsoppfølging og lignende	11 075	12 331	-1 256
Sum kostnader til anskaffede midler	11 075	12 331	-1 256
Kostnader til organisasjonsformål			
Kontingent- og forsikringskostnader	498 686	485 579	13 107
Tariff og tvistesaker	118 204	121 588	-3 383
Konfliktkostnader	3 311	0	3 311
Organisatorisk arbeid	97 965	93 677	4 287
Samfunnspolitisk arbeid	126 448	75 556	50 891
Yrkesfaglig arbeid	62 787	60 090	2 697
Informasjon	73 305	69 622	3 682
Kostnader forbundsregionene	202 406	189 036	13 370
Landsmøtekostnader	29 249	305	28 944
Sum kostnader til organisasjonsformål	1 212 360	1 095 453	116 907
Administrasjon	151 493	150 615	879
Aktivitetsresultat	8 218	83 906	-75 688

Tabellen viser Fagforbundets årsregnskap framstilt etter aktivitet. Aktivitetsnoten er satt opp etter foreløpig regnskapsstandard om god regnskapsskikk for ideelle organisasjoner. Anskaffede midler og forbrukte midler er regnskapsført brutto.

Organisatorisk arbeid består blant annet av organisasjonsrettet opplæring, pensjonistarbeid, ungdomsarbeid. Samfunnspolitisk arbeid består blant annet av valgkamp, omstilling, alliansebygging,

og solidaritet og internasjonalt arbeid. Yrkesfaglig arbeid består av virksomheten til seksjonene og yrkesfaglige stipender.

Direkte kostnader er belastet den enkelte aktivitet. Indirekte kostnader som for eksempel felleskostnader, er fordelt forholdsmessig mellom de enkelte aktivitetene. Kostnader til møteaktiviteter er fordelt mellom formål og administrasjon avhengig av organets mandat og møteinnhold.

Note 16 – Nærstående parter (alle tall i tusen)

	2017	2016
Fagforbundets fagforeninger (Organisasjonsledd i Fagforbundet)		
Driftsinntekter	0	-1
Andel av medlemskontingent	238 753	234 483
Lønnskostnader	0	-4
Driftskostnader	7 557	7 886
Forbundsregioner (Organisasjonsledd i Fagforbundet)		
Driftsinntekter	0	-1
Lønnskostnader	-786	-1 062
Driftskostnader	189 616	165 775
Fagakademiet (Datterselskap)		
Driftsinntekter	0	-118
Lønnskostnader	-73	53
Driftskostnader	9 556	9 316
Forbundshuset AS (Datterselskap)		
Driftskostnader	1 656	1 602
LO Kommune (Fagforbundet er representert i styret)		
Lønnskostnader	-1 283	-460
Driftskostnader	386	559
For velferdsstaten (Får bevilgning fra Fagforbundet og har en styrerepresentant)		
Lønnskostnader	41	17
Driftskostnader	4 700	5 039

Res Publica

(Får bevilgning fra Fagforbundet og leder av Fagforbundet har et verv)

Driftskostnader 2 000 2 259

En part er en nærstående part til et foretak dersom parten direkte eller indirekte kontrollerer, blir kontrollert av, eller er under samme kontroll som foretaket, eller har en interesse som gir betydelig innflytelse over foretaket.

Note 17 – Spesifikasjon av annen driftskostnad (alle tall i tusen)

Fagforbundet			Konsern	
2016	2017		2017	2016
57 152	60 488	Kontorholds kostnader	63 945	60 930
800	3 123	Streikebidrag	3 123	800
29 764	41 393	Andre fremmedytelser	45 300	35 434
51 524	68 555	Reise og møtekostnader	75 062	59 085
28 443	27 226	Stipend	27 226	28 443
185 495	201 004	Tilskudd	201 004	185 495
26 242	62 853	Bevilgninger	62 853	26 242
45 310	44 594	Øvrige driftskostnader	44 707	52 038
424 728	509 236	Sum	523 220	448 466

Note 18 – Gjeld til kredittinstitusjoner (alle tall i tusen)**Konsern**

Bokført gjeld som er sikret ved pant og lignende	2017	2016
Gjeld til kredittinstitusjoner	18 500	25 007
Bokført verdi av eiendeler stilt som sikkerhet for bokført gjeld		
Bygning inkl. tekniske installasjoner	28 278	29 312
Tomt	3 500	3 500
Fordringer	139	168
Sum	31 917	32 980

31. desember 2017
15. mai 2018

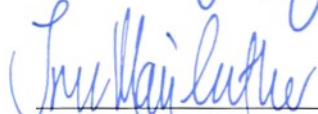

Mette Nord
Forbundsleder

Odd Haldgeir Larsen

Sissel Merete Skoghaug

Anne Green Nilsen

Syvend Morten Voldsrud

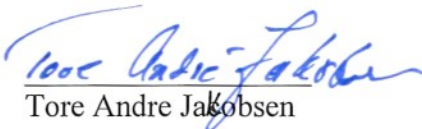

Iren Mari Luther

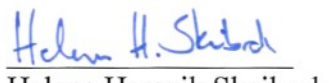

May-Britt Sundal

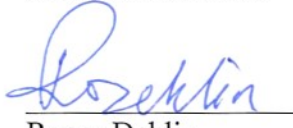

Stein Guldbrandsen

Trond Finstad

Mariann Brandstad

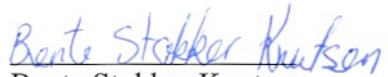

Tore Andre Jakobsen

Helene Harsvik Skeibrok

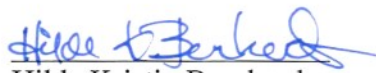

Roger Dehlin

Trude Rosnes Haukås

Tarjei Leistad

Bente Stokker Knutsen

Trond Helland

Hilde Kristin Bernhardsen

Kristine Bjella Stavn

Bjørg Hageløkken

Mats Monsen

Gunnar Gussgard
Adminstrativ leder

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til Landsstyret i Fagforbundet

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Fagforbundet som består av forbundsregnskap og konsernregnskap. Forbundsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av forbundets finansielle stilling per 31. desember 2017, og av dens resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av forbundet i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i forbundets årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for den øvrige informasjonen. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke den øvrige informasjonen, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende. '

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til forbundets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle forbundet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig

dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av forbundets interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om forbundets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at forbundets evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettvisende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet og forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av forbundets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, 15. juni 2018
ERNST & YOUNG AS

Kjetil Andersen
statsautorisert revisor